

KOROŠKI SLOVENEK

Naroča se pod naslovom
„KOROŠKI SLOVENEK“
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.
Rokopisi se naj pošiljajo na naslov:
Pol. in gosp. društvo
Klagenfurt, Viktringer-Ring 26.

List
za politiko, gospodarstvo
in prosveto

Izhaja vsako sredo.
Stane četrtletno: 1 šiling.
celoletno: 4 šilinge.
Za Jugoslavijo
četrtletno: Din. 25.—
celoletno: Din. 100.—
Pozamezna številka 10 grošev.

Leto VI.

Dunaj, 19. majnika 1926.

Št. 20.

Kaj je s pritožbami?

Kakor smo že poročali, smo vložili nekaj naših pritožb, da bi s tem videli, ali in koliko hočejo Nemci nam popraviti krivice, ki smo jih utrpeli, odkar je minul plebiscit in imamo mednarodno zaščito naše manjšine.

Danes vam moremo poročati, kaj je komisija za pritožbe dognala in sklenila o eni naši pritožbi in sicer o pritožbi Hranilnice in posojilnice v Dobrli vasi zoper odvzetje Kumrove kmetije v Pribli vasi.

Sklep komisije popolnoma potrjuje upravičenost naše pritožbe, potrjuje, da se je postava o zopetnih naselitvah kršila in to iz nacionalnih vzrokov, kar se je iz aktov nedvoumno konstatiralo, in končno izreče grajo agrarni okr. oblasti v Celovcu.

Pri obravnavi te pritožbe se je dognalo še, da je bilo okoli 40 kmetij predlaganih za razlastitev, a sta se v resnici proti volji lastnika razlastila samo dve kmetiji, in od teh dveh je ena: Kumrova kmetija, ki jo je svoj čas Hranilnica in posojilnica v Dobrli vasi morala prevzeti, ako ni hotela izgubiti ves svoj tej kmetiji posojeni denar.

Čudimo pa se o predlogu komisije, da naj Hranilnica in posojilnica vložijo novo tožbo: na ustavno sodišče, da to razveljavi sklepe tozadevnih uradov, ki so protipostavno razlastili kmetijo. Ali je Hranilnica in posojilnica kriva, da je prišlo do razlastitve? Uradi so zakrivali, uradi morajo sami popraviti krivico, ti morajo najti pota, da se krivica in tudi vsa škoda, ki jo je lastnica vsled razlastitve utrpela, popravi. Smešno bi bilo tudi, da bi deželni zbor ne mogel najti sam pota, da se protipostavni ukrepi uradov razveljavijo! Ti nadaljni koraki bodo še le pokazali, ali imajo Nemci res dobro voljo, da se nas smatra za enakovredne državljane ali ne. Kaj nam pomaga kratka izjava, da se je krivica zgodila, če pa krivica le ostane še na-

prej? V naslednjem podajamo besedilo sklepa pritožne komisije.

Sklep pritožne komisije od 20. aprila 1926: Pritožna komisija ugotavlja, da so se v slučaju ponaselitve Kumrove kmetije v Pribli vasi določbe zakona o ponaselitvi zmotno uporabile; osobito se zdijo zmotno uporabljeni §§ 1 a in 2, odstavek 2, ker na eni strani špekulacija ni dokazana in taka tudi ne obstoja, in na drugi strani se posestniki Kumrove kmetije tudi ne more odrekat obče koristnega značaja.

Ker pa deželni zbor, deželna vlada in deželni glavar nimajo pravice vplivati na že zaključeno postopanje, naj se tožitelji obrnejo na podlagi člena 144 zveznega ustavnega zakona na ustavno sodišče.

Deželna vlada se naproša, da pozove agrarno okrajno oblast Celovec, da nacionalne razloge pri agrarnih vprašanjih ne upošteva (der Agrarbezirksbehörde Klagenfurt das Heranziehen von nationalen Gründen in Agrarfragen ausstellig zu bemerken) in da jih v bodoče opusti.

Za koroško slovensko ljudsko umetnost.

Naš čas tovarniških izdelkov je prav v kali zadušil rast ljudske ali, če hočete, takozvane „narodne“ umetnosti, onega bisera, ki ima pri vsakem narodu svojo posebno barvo in obliko, ki je tako zelo zrastel z narodovo dušo, da velja za najbolj narodno, kar narod svojega sploh premore. To so one koroške slovenske kmečke cerkvice s poslikanimi lesenimi stropi, pokrite s freskami (slikanje na moker omet), so znamenja (križi) s koničastimi strehami, so lesene kmečke hiše z značilnimi „ganki“, je pohištvo v njih, izrezljano s srci, orli in nageljni, so pisane kmečke skrinje živo

poslikane s šopki rož, srci in presvetimi imeni, ki se še skrivajo po zaprašenih podstrešjih. To so kmečke vezene na pečah (havbah), kožuhih, modrčkih, blazinah, prtičkih za obhajilo in velikočno košaro, to so koroške slovenske stare noše, so poslikani čebelni panji, so table s slikami na steklu, freske na hišah, ki predstavljajo z okorno roko slikanega sv. Florijana, Trojico, Izidorja, Notburgo, da varujejo hišo in kmeta pred ognjem in točo. To so koroške slovenske pesmi in njih melodije s sočnimi, značilnimi peteroglasnimi harmonijami in razgibano melodijo, ki spominja na alpski jodler.

Vse to je zapisano propadu in smrti v našem času — koliko tega pestrega narodnega blaga je že uničil čas! Podirajo ali prezidavajo se stare cerkvice, da kmalu nobene srednjeveške več ne bo videti, pisane freske v njih se belijo, stare lesene hiše so redkost, nadomeščajo jih moderne neokusne hiše, vas je danes kakor šahovska deska in hiša kakor zidana škatlja, ki nič ne pove. Kakšen razloček je to do stare, od dima rjave bajte, ki je tako začudeno z majčkenimi okenci zrla za teboj, ko si šel mimo po cesti; kar moral si se ozreti na nje gank z rezljanimi srci in zahrepenel si po domačnostni poeziji zakajenega odprtega ognjišča v črni, sajasti kuhinji. Moderna kmečka skrinja ni več poslikana, vezene se izvršujejo po vzorcih iz nemških modnih listov, narodnih noš ni več. Komaj kje še hrani stara mati ali tetka svojo črnosvileno ali brokatoasto mežiško ali zlato „linško“ avbico, od katere so viseli široki svileni trakovi po hrbtu, komaj kje ti še pokažejo od moljev razjedene irhovke ali rdeč havelok, sveti Florijan in Notburga ne varujeta več hiš in ali niso pomrle že vse tiste stare ženice, ki so še znale prastare koroške slovenske koralne melodije, tako otožno monotone (enolične)?

Naša ljudska umetnost je del nas samih, zato ne sme biti pozabljena. Narodne noše ne

PODLISTEK

Reberški Ožbej:

Zadnji vitez Reberčan.

Zgodovinska povest.

(Nadaljevanje.)

Pa poglejmo, kaj je ukrenil med tem časom Manfred. Ko je sprejel pismo, se je takoj odpravil k patru Anzelm v Apače.

„Dragi Manfred,“ pravi sivolasi svečenik resno, ko se je ta odpravljajal na pot, „tako tesno mi je pri srcu, ker podajaš se na nevarno pot, molil bom za vaju, da se vajin beg posreči.“ Poljubil je Manfreda na čelo, ga blagoslovil in krčevito stisnil k sebi, kakor bi ga hotel obvarovati vseh pretečih nevarnosti.

Manfred je odšel proti Bilštanju peš, ker bi bilo težavno se s konjem vred skriti, ki bi ga lahko izdal s hrskanjem. Pustil ga je v hlevu patra Anzelma. Dobro oborožen je prišel pred most, ko se je že storil mrak. Skril se je za skalo; ko je bila že tema in se je skrila luna, je v smislu dogovora s Hanejcem dvakrat zažvižgal.

Ostal je na svojem mestu in nestrpno čakal, kdaj se odprejo vrata in pride Manica po mostu.

Šumenje temnega gozda je postalo močnejše, tam gori v gozdu je skovikala sova, da je človeka spreletevala groza.

Čuj, kaj je to, ali ne prihaja sem po poti od Reberce jezdec? Zdelo se je Manfredu, kakor bi slišal odmev konjskega kopita. Pa kdo bi naj sedaj jezdil proti Bilštanju? Pa vendar ne on?

Veter je ponehal. Manfred prisluškuje. Zdi se mu, da se odpirajo grajska vrata — res — odprla so se, sedaj vidi, da se spušča most dol. „Manica, moja Manica, prišla si,“ vzklikne in hiti na mesto, da bi jo sprejel v svojo zaščito.

„Stoj!“ zagrmí naenkrat nad njim črna postava v viteški opravi.

Vitez Ivanu Reberčanu, kateremu je sporočil Nikolaj, da mora v Velikovec in je grad brez pravega varstva, ni dalo več miru. Vedno in vedno mu je prihajalo na misel, da Manfred ne bo miroval, dokler ne pride do Manice in jo odpelje. Ko je prišla noč, je uredil vse potrebno za varstvo domačega grada, osedlal konje in odjezdil proti Bilštanju.

V trenutku, ko se je bližal vhodu v grad, zagleda viteza in sliši, kako je zaklical ime njegove bodoče neveste.

„Kdo si?!“ zagrmí nad Manfredom, „ali čakaš na svojo golobico?“

„To je tebi malo mar.“ odvrne jezno Manfred, ki je spoznal Ivana Reberčana, „imam bolj poštene namene kakor ti roparski vitez.“

„Kaj ti, podgrajski bledoličnež, ti se osmeliš me psovati,“ zbesni Reberčan, pōtegne meč ter skoči proti Manfredu. Ta videč, da se začne boj na življenje in smrt, se mu postavi v bran.

Bliskoma so se zasvetili meči, v nočni temi se je slišalo žvenketanje orožja. Oba borilca sta se razvnela. Gledala sta se srdito, eden kakor drugi je stremil za tem, da zada svojemu nasprotniku smrtni sunek.

Že sta se bila nekaj časa. Manfred je sukal spretno meč in prizadel Reberčanu rano na licu. To je še bolj razljutilo Reberčana. Že enkrat ga je premagal Manfred, a to pot ga ne sme. Kakor razjarjen lev se zažene proti Manfredu, ki je bil pripravljen na napad. A v odločilnem trenutku zadene z nogo ob kamen in se spodtakne. Reberčan sune proti Manfredu z vso silo in ga zabode v prsi.

„Jezus — po meni je,“ vzklikne Manfred, se prime z roko za prsi, izpade mu meč in zgrudi se na tla.

„Manfred,“ zakliče vtem trenutku ženski glas. Bila je Manica, ki je v tem hipu došla čez most, da bi prišla do svojega ženina, katerega klic je bila spoznala.

„Manica, ali si prišla,“ vzdihne s slabim glasom Manfred in razprostre roke, da bi objel svojo nevesto, ki se je v bolesti sklonila k njemu in glasno ihtela.

„Manica, ločiti se morava,“ govori počasno Manfred in se hoče dvigniti, da bi jo še enkrat objel.

bodo oživele nikoli več, operni „šlagerji“ bodo nadomestili pristno ljudsko melodijo — narodno blago je čas pregazil. In vendar, spraviti si moramo v spomin in večni dokument vsaj mrtvega!

Vsaj slovenski Korošec mora začutiti svojo narodno dolžnost tudi v tej smeri, nihče se ne sme izgovoriti, da nima interesa, časa, sposobnosti skrbeti po svojih močeh za to, da se ohrani narodno blago, opiše in izda, kakor so to z veliko pieteto storili ostali slovenski narodi, ki posvečujejo umetnostnemu narodnemu blagu ali folklorju tem večjo pažnjo, čimbolj odмира in hira od zobu časa. Tudi Slovenci moramo dobiti lepo izdajo Slovenske ljudske umetnosti, kjer bo vsaj v slikah, popisih, notnih zapiskih ohranjen zanamcem zaklad, ki ga ni več. Dosti imamo te vrste bogastva, ne more se iti z nami v tem oziru meriti vsak evropski narod, niti ne večji ali vsak kulturnejši in baš koroški del tega slovenskega zaklada zasluži posebno pozornost po svojem posebnem značaju.

Zato, koroški Slovenci, ven iz brezbriznosti, lotimo se dela za ta ideal. Izobraženci morajo biti na čelu tega pokreta: duhovništvo, učiteljstvo naj se zavzame za stvar takoj in naj poroča o tem uredništvu „Koroškega Slovenca“ v Celovcu, Viktringer Ring 26, ki bo dajalo tozadevne nasvete glede zbiranja in organizacije.

POLITIČNI PREGLED

Avstro-jugoslovenska trgovinska pogodba. Ob priliki razprave o pogodbi v beograjski skupščini se je dotaknil poslanec dr. Pivko tudi manjšinskega vprašanja. Ugotovil je, da med poslanci ni nobenega, ki ne bi gojil iskrenih čustev do Avstrije. Vendar Avstrija glede na našo narodno manjšino na Koroškem ne stori ničesar, da bi pridobila naše prijateljstvo. Avstrija dnes ne bi smela več nadaljevati politike denacionalizacije, ki se je v prejšnjem cesarstvu vodila napram našemu elementu na Koroškem. Avstrija bi se iz izida svetovne vojne lahko naučila vsaj to, da 12 milijonov Jugoslovanov ne more izgubiti interesa na to, kako žive naši ljudje v Avstriji in kakšne so razmere njihovega kulturnega življenja. Omenil je izjavo, ki jo je bivši prosvetni minister Sv. Pribičević podal lansko leto g. Rameku. Šolstvo našega naroda v Avstriji je sramoten žig in ne moremo pozabiti postopanja Avstrije z našim elementom na Koroškem, niti tedaj, ko sklepamo z Avstrijo trgovinsko pogodbo. Dalje govori o akciji, ki se je začela lani, da se narodne manjšine dogovore med seboj za anketo, da bi se na ta način dosegel nekak sporazum na podlagi reciprocitete. Lojalni po-

nudbi se je treba lojalno odzvati, vendar je položaj naših kompaktno živečih rojakov na Koroškem radi terorja popolnoma drugačen, kakor je položaj raztresenih Nemcev v naši državi.

Kriza nemške vlade. Nemška republikanska državna zastava je črno-zlato-rudeča, dočim je bila prejšnja monarhistična črno-belorudeča. Predsednik republike je sedaj odredil, da ima v tujini in pristaniških mestih biti razobešana poleg republikanske tudi črno-belorudeča zastava s črno-zlato-rdečim emblemom. Več strank se je tej odredbi uprlo in zahtevalo, da se sme razobešati samo republikanska zastava. Vlada je v tej zahtevi odrekla in zadržala, da bo zahtevi predsednika republike ugodila, ker se strinja z zakoni. Tako je nastala kriza in ko je državni zbor o tem predmetu razpravljaj, je dobila dr. Luthrova vlada nezaupnico, ki je bolj naperjena proti osebi dr. Luthrovi, in odstopila. S sestavo nove vlade je bil poverjen Gessler, državnoobrambni minister. Pri pogajanjih s strankami Gessler ni imel uspeha in je še popolnoma negotovo, kako se bo kriza razvila. — V zadnjem času so se pojavili alarmantni pojavi, iz katerih se da sklepati, da so desničarsko-radikalni elementi pripravljali državni prevrat. Ti pojavi so postali tako grozeči, da je policija izvedla mnogo hišnih preiskav ter odkrila mnogo obremenilnega materijala. Med zaplenjenim materijalom je tudi proglašene nove vlade narodu. V tej listini se naznanja istočasno tudi sestava nove vlade, kateri naj bi načeloval direktorij petorice. Med ostalim materijalom bi bilo še omeniti vojaško povelje za vkorakanje v Berlin. To povelje vsebuje tudi razvrstitev čet in zaplenbo vseh prometnih sredstev. Pučisti so nameravali čimprej zopet ustoličiti cesarja Viljema. Po načrtu za puč naj bi bil parlament z vsemi občinskimi zastopi takoj razpuščen, premoženje vseh strank pa zaplenjeno. Za ustavitve dela ali izprtje kakor tudi proti vsakemu prestopku proti novi vladi je bila napovedana smrtna kazen. Očividno je hotel prevratni komite počakati na ugodno priliko, in sicer na sedanjo vladno krizo ali na prihodnjo ob priliki ljudskega glasovanja glede razlastitve knezov. Nacionalistične organizacije, ki so zapletene v nameravani puč, je vlada razpustila. Nemci so bolj budni kot Poljaki, da so puč pravočasno odkrili.

Poljska. Po neuspelem poskusu kršč. socialca Hasinskega, da sestavi vlado, je podelil predsednik republike mandat za sestavo vlade predsedniku poljskih kmetijcev, Vitošu, kateremu se je posrečilo sestaviti vlado in jo predložiti predsedniku republike v podpis. V novi vladi so zastopane vse stranke razven socialistov in narodnih manjšin. Ministrski pred-

sednik Vitoš je prevzel tudi finančno ministristvo. Dosedanji zunanji minister Skrzinski je ostal na svojem mestu tudi v novi vladi. — Medtem prihajajo iz Varšave razburljive vesti. Že nekaj časa je bilo opažati med vojaštvom revolucionarno gibanje, ki ga je vodil maršal Pilsudski. Maršal Pilsudski, ki je pred leti rešil Poljsko, bivši državni predsednik in vrhovni poveljnik celokupne vojske, poznej odstavljen, ker se je vmešaval v politiko, je bil v svoji vili ponoči napaden. Ker mu garnizijski poveljnik Rembertova ni hotel iti na pomoč, se je vojaštvo uprlo. Pilsudski je stopil 2000 do 3000 vojakom na čelo — ves zadnji čas je sovražno nastopal proti parlamentu in vladi — in korakal proti Varšavi. Razglas predsednika republike na vojaštvo je ostal brez uspeha, kakor tudi pogajanja s Pilsudskim, da se zabrani krvoprelitje. Pilsudski razpolaga s 6 polki, dočim ima vlada le malo vojaštva na svoji strani. Dežela je vendar za vlado. Pilsudski je Varšavo zasedel v hudem boju: padlo je menda okrog 300 mož in 500 je bilo ranjenih. Vlado je pozval, naj odstopi. Vlada se hoče vendar še naprej pogajati, da pridobi na času in pritegne udane čete z drugih garnizij. Zrakoplovstvo je na strani vlade. Socijalisti, ki niso v vladi, so se izrekli za Pilsudskega. Do hujših bojov najbrž šele pride, obstoji tudi nevarnost, da izbruhne v celji republiki meščanska vojna. Obe stranki se poslužujeta oklopnih avtomobilov, topov, strojnic itd. Pilsudski je začasno gospodar položaja. Da bo mesto Vršava vsled bojov veliko trpelo, je jasno. Vsaj so že takoj v začetku napravili v parkih strelske jarke in postavili topove. Civilno prebivalstvo je povečini zbežalo. Ob poljski meji se zbirajo ruske in litavske čete in se pripravljajo za napad. Upor vojske je naperjen predvsem proti Vitoševi vladi, katere brezpogojni odstop Pilsudski zahteva.

Stavka na Angleškem. Vlada je ostala nezaprta, da mora stavka prej prenehati, predno se začnejo nova pogajanja. Ker se je obrnilo tudi javno mnenje proti stavkujočim, so se pričela neobvezna pogajanja, ki so uspela tako daleč, da se je splošna stavka dne 12. maja zaključila. Dne 11. maja je stavkalo 840.543 rudarjev, 454.924 železničarjev, 397.126 transportnih delavcev, 143.932 delavcev v tvornicah železa in jekla, 349.658 stavbnih delavcev in 167.665 tiskarjev. Pogajanja so se po devetdnevni stavki zopet pričela. Da se je stavka tako kmalu vsaj na zunaj končala, bodo krive najbrž tudi posušene blagajne organizacij, ker je vlada zaplenila ves denar, ki je prišel za podporo stavkujočim iz inozemstva. Položaj še vendar ni popolnoma razčiščen, ker stavkajo rudarji naprej in železničarji hočejo imeti jamstvo, da se jih sprejme nazaj v službo. De-

„Ne zapustim te, Manfred, s teboj grem na oni svet.“ Manfred krčevito dvigne desnico, stisne Manici roko, jo milo pogleda, se še enkrat nasmehlja in z vzdihom: „Z Bogom, Manica,“ pade nazaj in zatisne svoje oči za vedno.

„Moj Manfred mrtev,“ vzklikne bolestno Manica, se skloni črez mrtvo telo in pokriva blede lice s poljubi. Tok svetlih solz se vlije iz njenih oči in moči mrtvo Manfredovo truplo.

Reberčan je spravil svoj meč, srdito gledal celi prizor, ker je razvidel, kako močno ljubi Manica Manfreda in to ga je še bolj razjezilo.

„Proč od klativiteza,“ zakriči Ivan nad Manico, „moja nevesta si in ne tega ponočnjaka!“

Manica se vzravna, bila je blede v obrazu in pogleda z izrazom polnim zaničevanja Reberčana.

„Ne žali mojega ženina,“ vzklikne bolestno Manica, „še mrtvega ne pustiš pri miru, morilec.“

„Ha, tvoj ženin, jaz sem tvoj ženin in postaneš še krotka golobica, ko boš moja žena.“ Rekši, hoče potegniti Manico k sebi, a ta se mu izvije z vso močjo, skoči na vrh skale, vzdigne roko in govori z vzdignjenim glasom:

„Glej tam tvojo žrtev, nikdar ne bom tvoja žena — proklet si ti in tvoj rod, zginili boste vsi brez sledu — razsul se bo tudi grad mojega očeta, kmalu pride kazen božja.“

„Manica, moja boš, meni moraš biti pokorna.“ Ves srdit skoči proti skali, da bi potegnil Manico nazaj, ker je dobro vedel, kaj namerava.

„Ni rešitve zame, odpusti mi o Bog, Manfred, tvoja ostanem.“ Še enkrat pogleda na mrtvo truplo in izginila je s skale. Iz prepada se je slišal zamolkel padec, potem pa je nastala grobna tišina.

„Nespametna ženska,“ zakriči Ivan ves besen, „nisi hotela svoje sreče, ali sem res takšen zlobnež, da ti je smrt edina rešitev — ha — ha,“ in zakrohotal se je, da je grozno odmevalo po temnem gozdu.

Toda kaj ima še tu opraviti, proč od kraja nesreče!

Ves oznevoljen zasede svojega konja in oddirja nazaj proti Reberci. Jezi se nad seboj in svojo usodo, umoril je Manfreda, četudi v dvoboju, a še huje je, da je on pravi morilec Manice, on jo je tirjal v smrt in z njo izgubil lepo doto. Kako bo poravnal dolgove, ne preostaja nič drugega kakor ropati.

Toda kaj je s Črnim Hanejem?

V trenutku, ko je zbežala Manica črez most in zaklicala ime svojega ženina, je spoznal, da je Reberčan napadel Manfreda. V naglici je skočil po orožje, da bi branil blagega viteza, a prišel je prepozno. Slišal je le še obupni klic Manice, ko je zdrknila v prepad.

Po odhodu Reberčana je spravil mrtvega Manfreda v temni gozd, ga položil na mah in

pokril z zelenim vejevjem. Da bi iskal sedaj truplo Manice, ni bilo mogoče.

Hitel je v Apače in zbudil patra Anzelma, kateremu je naznanil celi dogodek. Silna otožnost se je polastila sivolasega starčka.

„Moje slutnje so se uresničile,“ vzdihnil je svečenik, „zgubljeno je vse, Manfred, Manica mrtva.“

In pokleknil je pred oltarjem in se zatonil v molitev, da bi našel v njej tolažbo in bi bil Vsemogočni žrtvam mil sodnik.

Hanej je poklical hlapca in se s pomočjo drugih vaščanov podal na lice mesta.

Jutranja zarja se je ravnokar pokazala na nebu, že so se vzbujali krilati pevci, črni kosi, zenice, senice. Tudi kukavica se je že zglasila in naštel mnogo let. Narava se je oživljala tako lepo in krasno, a tam pri gradu sta spali dve mladi bitji večno spanje, za nju ni bilo več nobenega vstajenja.

Globoko v prepadu so našli truplo Manice — rahel smehljaj ji je igral okoli usten kakor bi hotela reči: Manfred, ostala sem ti zvesta — združena ostaneva tam na onem svetu.

Žalosten je bil spreved, ki se je pomikal v jutranji zarji po temnem gozdu in zelenih livadah proti Apačam. Ravnokar je vželo solnce in pošiljalo svoje zlate žarke na vzbujajočo se naravo, tu in tam se je vkradel kak svetel žarek skozi gosto vejevje in poljubil blede lice Manfreda in Manice. (Dalje sledi.)

lavstvo ni zadovoljno z odpovedjo stavke in hoče stavkati dalje, četudi je zelo mnogo doseglo. Nekateri podjetniki so nastali položaj takoj izrabili in znižali mezde. V ogorčenju nad postopanjem zastopnikov je prišlo v Doncastle do resnih spopadov, pri katerih je bilo 80 oseb ranjenih.

Italijansko vojno zračno brodogradništvo šteje po izjavi državnega tajnika za aviatiko 800 aeroplanov. Zračni oddelki štejejo 13.000 mož. Število izprašanih pilotov znaša 1200, 500 pa jih bo v kratkem izvežbanih. Vsi aparati so novi in tudi ves drugi material je nov. Še tekom letošnjega leta bo zgrajenih 600 novih aparatov, ki bodo vse najmodernejšega sistema.

DOMAČE NOVICE

K nesreči pri Lipi, kjer se je prevrnil, kakor smo poročali v zadnji številki, avto, pišejo „Freie Stimmen“, da je neki slovenski gostilničar še le na ponovno prošnjo prinesel škatle vode, za katerega so prosili ponesrečeni izletniki. Hudujejo se nad tem in ne manjka dosti, pa bi očitali vzrok nesreče Slovincu. Mogoče bi bilo v resnici pomagalo, ako bi bili zahtevali vode pred vožnjo, ko so sedeli pri vinu, po nesreči pa je bilo prepozno. Med težko ranjenimi se nahajajo dekletke in hlapci, iz česar se da sklepati, da sega politika v vse nemške kroge, še bolj verjetno pa je, da jih pošiljajo k takšnim prireditvam njih gospodarji s posebnim namenom, da povečajo množino nemških pristašev v slovenskih krajih.

Nemci in narodne manjšine. Dne 24. III. je zboroval v Berlinu nemško-avstrijski Volksbund. Na tem zborovanju so hoteli razpravljati govorniki o položaju nemških manjšin v drugih državah, osobito v Češkoslovaški. Glavni poročevalec je bil dr. Strauss, nemški socialist iz Češkoslovaške. V svojem poročilu je zahteval kulturno avtonomijo za narodne manjšine, predvsem seveda za nemško manjšino na Češkem. Za češke Nemce je zahteval še nekaj več, zahteval je neko vrsto politične avtonomije. Shod bi končal brez da bi vzbudil zanimanje, kakor končujejo običajno slični agitacijski shodi, akone bi prosili za besedo predstavniki narodnih manjšin v Nemčiji. Prvi je povzel besedo lužiško-srbski novinar Jan Skala, ki je povedal mnogo zanimivih podatkov o položaju narodnih manjšin v Nemčiji: 1.800.000 Poljakov v Nemčiji ima samo 31 ljudskih šol, lužiški Srbi sploh nobene, a Nemci v Češkoslovaški imajo 3 visoke šole in okrog 100 srednjih šol. Slovanov v Nemčiji ni dosti manje nego Nemcev na Češkem. Za njim je govoril Jan Bačevski, poljski poslanec v pruskem parlamentu, ki se je predstavil kot polnomočni predstavnik vseh narodnih manjšin, ker so glasovali za njega vse manjšine v Nemčiji. Izvajal je, da živi v Nemčiji 2 in pol milijona narodnih manjšin, ki v nemškem parlamentu nimajo niti enega poslanca in v pruskem samo dva. To je najboljši dokaz, kako pojmujejo Nemci pravico samoodločevanja. Enkrat je predaval na Poljskem in v Varšavi je govoril pred povabljenimi gosti in vsled tega je bil po svojem povratku v Prusijo obtožen veleizdaje. Ako bi Čehi tako delali kot Nemci, bi morali sezidati velikanski zapor za vse one Nemce, ki potujejo iz Češkoslovaške v Nemčijo in kjer sklicujejo zbere in govore na njih.

Št. Vid v Podjuni. (Razno.) Potujte iz Kamena v Št. Vid, pa boste občudovali podjetnost ljudi! Od Btinje vasi naprej imajo ob poti svoja bivališča mali posestniki, takorekoč kočarji. In ti podirajo svoje stare bajte in zidajo nove. Cencl si postavi enonadstropno hišo, istotako Šostarca. Obe stojita ob poti in bosta napravljali izboren vtis. Nepojmljivo nam je, kako si morejo tako majhni posestniki, ki imajo skoro ves grunt v strmini, ki se mora na nekaterih krajih celo kopati, ker je oranje vsled strmine nemogoče, prihraniti ali pridelati toliko denarja, da si postavljajo nove domove, ko srednji in večji posestnik lezeta v dolgove. Mora pač nesti stranska obrt. Ali tudi v Šentvidu samem se zida. Prostor, kjer je stala bivša Blantarjeva hiša, je kupil naš slepi organist in ščetar Mičej in si postavlja novo lično hišo-

co. Župljani mu radevolje pomagajo z lesom, vprego itd., ker vedo, da si s tem zagotovijo organista, ki se bo potem težko kaj selil kam drugam. Podjetnost in špekulativnost njegova je povsem znana. Njegov ščeterski obrat prav lepo uspeva. Prinesi mu kravjih repov ali konjske žime, pa ti da šteti vseh vrst! Pretekli teden ga je zadela huda žalost. Umrla mu je mama, tako prijazna in dobrosrčna ženska. Pred mescom je najprej zbolela na španski in smo se vsi čudili, kako je mogla krizo prestat; a to je bilo samo navidezno, ker ji je smrt vtisnila pečat že tedaj na čelo. Za njo žaluje tudi naš mežnar in še en sin. Hiša je izgubila gospodinjo, ki jo zna sicer mežnar sam mojstrsko nadomestovati v kuhinji kakor v hlevu, vendar trajno to ne pojde. Tolaži jih Bog!

Globasnica. Dne 9. majnika se je vršil občni zbor tukajšnje slovenske požarne brambе v Štebnu pod Valžbergom. Iz poročil, ki jih je podal odbor, posebno odbornik blagajnik, je razvidno, da je društvo v materialnem kakor v kulturnem oziru v kljub slabim gmotnim razmeram dobro delovalo. Nabavilo se je precejšnjo množino novih cevi. Med vojsko so se pokvarile skoraj vse cevi, zato je morala bramba nabaviti kakor za štebenjsko brizgalno tudi za podružniško brizgalno v Globasnici veliko novih cevi. Največja zahvala in zasluga gre tuk. slov. izobraževalnemu društvu, ki je mnogo pripomoglo in darovalo približno 200 šilingov. Večjih vaj z brizgalno je bilo šest, z vidnim uspehom. Žal samo, da bramba nima še svoje zunanje oprave, to je uniforme; pričakovati pa je, da se bo to v kratkem zgodilo. Pri volitvi načelnika je bil izvoljen ustanovitelj požarne brambе, bivši obč. tajnik g. Franče Čebul. Priznava se, da je bivši načelnik g. Ivan Cirgoj vodil vse posle pri pož. brambi prav spretno in se mu je zato izrekla v imenu vseh članov in odbora toplja zahvala. Pričakujemo od njega in ga prosimo, naj še nadalje sodeluje in podpira to našo velevažno gospodarsko organizacijo. Člani naj se pa zavedajo svojih dolžnosti ter se naj po možnosti redno udeležujejo vaj, podporniki pa naj z gmotnimi darovi podpirajo društvo, le tako, upamo, se bo mogla naša požarna bramba krepko razvijati in tudi tekmovali z drugimi enakimi društvi in tako v nesreči pomagati svojemu bratu.

Kazaze. (Izgubljena — najdena.) Na god sv. Jerneja lani v viharni noči, ko so glasni pevci v gostilni še bili dobre volje in vsled močnega grmenja prestrašeni utihnili, ozir. zbežali, je v Metlovi Marija Jež, Garmpratova, 54 let stara se tihoma bosa izmuznila iz hiše in zbežala, četudi je bila pod nadzorstvom sestre. Kakor povedo tisti, ki so jo iz mlada poznali, je bila ves čas pridna in bogaboječa, a bolj slabega uma in bolj „samosvoja“, otožnega duha in preboječe vesti. Nazadnje ji je, se zdi, neprestano premišljevanje večnosti zmešalo pamet. Tako je govorila o lepoti čiste duše in grdobi grešne duše, pa o večnosti in pokori, da je poslušalce ganilo do solz. Večkrat je bila že ušla v gozd, a se na noč vračala. Tokrat pa se ni več vrnila. V soboto 1. maja je pastir leteč za kravo v gozdu blizu Drave v jami našel njene ostanke. Poznala se je po obleki, sicer so bile še same kosti, ena noga pa je cela manjkala. Torej se je ukončala z lakoto, saj je že prej govorila, da noče nič jesti, da bi se s tem spokorila. V nedeljo je žandar najdeno in kraj pregledal in ker ni bilo komisije, smo njene ostanke pokopali na pokopališču v Kazazah. — Vsi so bili prepričani, da je šla v Dravo, saj je kazal tudi sled na breg proti Humčam in Dravi. Večkrat je govorila o samomoru, celo poskušala se je zadušiti v luži in postelji leže na obrazu. To krivo prepričanje je domače odvrnilo, da je niso iskali še resneje s pomočjo soseske. Koliko se vendar ljudje potrudijo, celo s smrtno nevarnostjo, da dobijo mrtveca ponesrečenca n. pr. v gorovju in jama, rudo- ali premogokopih! Ko se že označuje v cerkvi, pri občini in žandameriji izgubljeni živali, denar i. dr. reči, bi se pač lahko in še rajše oznanil pogrešani človek. Tod okoli so dobri, usmiljeni, prijazni in postrežljivi ljudje, a da bi nam glede ljubezni do bližnjega nič ne manjkalo, to se pa ne more trditi. Tako na vrhuncu krščanstva nismo, da bi se čutili prav

vsi eno kot ena edina, liubeča družina, ko ljubi bratje in sestre, da bi imeli vse in vsakega tako radi ko sebe in svoje. Domači so jako lepo ravnali z nesrečno bolnico, zlasti gospodinjo, od nekaterih strani so se pa slišale nekrščanske opazke. Ni čudo, ko so sedaj ljudje, dasi kristjani, tako različnega duha. Prvi kristjani so bili lahko enega duha in enega srca, ko so bili vsi polni duha božjega. Svet je mrzel in mrz se je prijel že vernih, spomladno solnce še ni dosti ogrelo in otajalo kršč. src. Koliko nas, ki živimo blizu skupaj, o katerih se bo po smrti zapisalo, da niso bili tuji, si je med seboj več ali manj ali celo tujih! Pa nas bodo dejali morda zelo blizu skupaj.

Promocija. Dne 18. maja t. l. je bil na dunajski univerzi drugič promoviran g. dr. Blüml Rudolf in sicer tokrat doktorjem državnih ved. Častitamo!

DRUŠTVENI VESTNIK

Št. Janž v Rožu. (Dekle z biseri.) Slišijo se tu pa tam glasovi ter hrepenenje po kaki igri. Prav radi ustrezemo vašim željam, kolikor moremo. Na drugo pobinkoštno nedeljo, to je 6. junija, se zopet snidemo v Tišlarjevi dvorani. Topot vam bo šentianški oder predstavljal zelo lepo igro „Dekle z biseri“, ki je vzeta iz romana istega naslova in bo najbrž prvič igrana na Koroškem, vsaj v zadnjem času ni bilo slišati o njej. Opozarjamo, da se bo najbrž samo enkrat igrala.

Slov. Plajberk. Dne 2. majnika je imelo naše izobraževalno društvo „Vrtača“ zopet enkrat svoj sestanek. Govorili so topot čg. župnik iz Sel, ki so nam v čez eno uro dolgem govoru razkladali o pomenu izobrazbe, o varčnosti in nazadnje — s slikami — o pogubnem vplivu alkohola zoper človeško zdravje. Posebno razveseljivo je bilo, ker so topot bili posebno mladi fantje precej dobro zastopani. Poslušalci so s posebno pazljivostjo sledili gosp. govorniku. Zato upamo, da bo govor obrodil dober sad. — Že eno leto ni bilo kakega govora, zato smo tem bolj hvaležni gosp. govorniku, da se je potrudil priti enkrat k nam. Bilo je tudi par deklamacij in pevci so prav veselo prepevali lepe pomladanske pesmi, pa tudi čg. provizor iz Podjubeja je nas počastil s svojim obiskom, in o mraku smo se prav zadovoljni razšli. Žalostno pa je, da nekateri starši tako nasprotujejo društvu ter ne pustijo svojim sinovom, da bi šli poslušat kak govor, rajši vidijo, da se njih mladina potaplja v alkoholu.

Škofiče. (Prireditve.) Društvo „Edinost“ je uprizorilo dne 2. t. m. dvodejansko igro „Anarhist“, ki je izborna uspela. Igra je bila še precej dobro obiskana. Povzročila je mnogo zanimanja in smeha. Društveni pevski zbor je pod spretnim vodstvom g. Št. Verčnika zapel umetne in narodne pesmi, katerim je sledilo navdušeno ploskanje. Žal, da je oder jako majhen, ki povzroča vsled tega duhomornost, in je za večje prireditve neuporaben. Upamo, da se s časom tudi to uredi, ker le pogum in vstrajnost vse premore.

GOSPODARSKI VESTNIK

Seja deželnega kulturnega sveta dne 27. marca 1926.

(Nadaljevanje.)

Posebne pomena so tudi kurzi za ljudi, ki bi mogli služiti kot sadni vrtnarji (Baumwärtnerkurse). Treba bi bilo, da vsaka kmetijska podružnica dobi svojega človeka, ki ve drevju postreči in ki potem gre od hiše do hiše delat. Do zdaj se je izobrazilo že 30 takih postrežnikov, izmed katerih je le par porabnih, drugi so bili ljudje, ki se jih je na kurzu brezplačno oskrbovalo, pa so se zglasili, seve, in zdaj delajo le škodo. Kmetijske podružnice morajo skrbeti, da se pošlje v kurze ne brezdelne ljudi, marveč take, ki bodo res za kaj porabni.

Naredila se je postava kako je treba varovati rastlinstvo — Planzenschutzgesetz. Posestniki so zavezani škodljivce naznamiti. A ko jih niti ne poznajo? Tudi orožniki jih ne poznajo in imajo vendar dolž-

nost, naznanjati jih oblasti in povedati ljudem, kako se je treba proti škodljivcem braniti. Zelo se množi v deželi krvava uš in le če bodo vsi posestniki posluševali se potrebnih pripomočkov, se bo nevarnost odvrnila. Kulturni svet subvencionira sredstva za zatiranje teh škodljivcev.

Velikega pomena so za deželo tudi moštarski in kletarski kurzi. Ker je v ta name n letos na razpolango nekaj več denarja, se bo moglo v jeseni, ko sadje dozori, pričeti s kurzi. Poseben pomen se polaga na pridelavanje brezalkoholnih pijač. Vsekako pa bo treba ljudi poučiti tudi, kako se žge žganje, da se v gospodarstvu vse pravilno porabi. Ti kurzi bodo se vsega izogibali, kar za kmeta ne pride v poštev. Na posebnih kurzih bo treba kmete poučiti, kako se sadje nabira in pospravlja ter odpošilja. Ako se hoče sadje spraviti na mestni trg, se mora pravilno pospraviti. Sadjarska posredovalnica na Dunaju nam vse odvzame, a trgovec se na posamnega posestnika ne more zanesti. Kulturni svet je iz Štajerske naročil sadnih sodov za pošiljanje sadja, da se morejo pošiljati manjše množino. Posestniki bi morali zlagati tiste vrste in jih skupno pošiljati. Posamni tega ne mora. Le v Trifenu in na Lurnfeldu so tako napredni posestniki, ki sami že vse vedo. Nekateri kupec hoče sadje v zaboju, kar se lahko napravi, ker se zaboj plača s sadjem vred, in je kmet s tem lahko zadovoljen. Ob Osojskem jezeru je posestnik, ki je lani (1925) prodajal svoje jabolke iz l. 1924 kot ameriške, za primerno ceno seve. V St. Andražu je posestnik Schöfman prodajal lani svoje Baumanrenete iz l. 1924 in nihče ni verjel, da so leto stare jabolke, tako so bila lepe. Zdaj Dunaj kupuje sadje iz Španske, Portugalske in Italije, tam se ljudje vedo obhoditi, naši ljudje pa ne. Ljudje tudi ne poznajo vrst; konzumentje vedo boljše imena, kakor producentje. Zato bo treba prireditelj krajevnih sadnih razstav, na katerih ljudje izvedo kaj in kako. Kot nagrada naj se ljudem da za lep saden vrt sadna brizgalnica, ali sadjerejska knjiga. Treba je, pritožiti se o železniški upravi. Kulturni svet je naročil vagon sadnih drevesc kot brzopošiljatev. V sredo se je vagon na Zgornjem Avstrijskem oddal, v potek bi moral biti v Celovcu. Kulturni svet je naročil delavce, da se blago takoj odpravi. A vagona ni bilo, ne v petek, ne v soboto. Kje je? Železničarje ni, delavci pa že tri dni čakajo. Pol ure pozneje se telefonira: Vagon je tu! Zdaj se je izkazalo, da je vagon došel že v četrtek, a nihče ni nič o njem vedel. To se kulturnemu svetu zgodi zdaj že tretjič in se od železniške uprave zahteva nazaj brzo-vozna višja voznina. Voznina znaša pet milijonov, ljudje zahtevajo velikansko voznino, potem pa se tako dela! Trgovci nam pravijo: Ali mislite, da se nam drugače godi? Lani je kulturni svet dobil iz Wolfsberga vagon sadnih drevesc, ki so štiri dni ležala na kolodvoru, ne dabi bil kedo zanja vedel. In ker je tiste dni zmrzovalo, so vsa pozebla. Škode je bilo 20 milijonov, sploh pa železničarji postopajo s kmeti tako, da se je kulturni svet obrnil do železniške uprave, naj svojim uradnikom pove, da so oni tu za stranke, ne pa stranke zanje.

Borza. Dunaj, 17. V. Dinar 0,124, čsl. krona 0,209, lira 0,253, dolar 7,10, švic. frank 1,367, franc. frank 0,214, ogrska krona 0,99, nemška marka 1,683 šilingov.

Curih, 17. V. Dunaj 73,05, Beograd 9,115, Berlin 123,1075, London 25,1712, Pariz 15,675, Praga 15,33, Budimpešta 0,0072.

RAZNE VESTI

Drobne vesti. 1. maj se je v splošnem praznoval mirno. Le v nekaterih mestih je prišlo do krvavih spopadov. — Mesto Mikulov na Češkoslovaškem je pogorelo. Škoda znaša 120 milijonov Kč. — Ameriški predsednik Coolidge je podpisal italijansko-ameriško pogodbo, ki vsebuje ureditev italijanskih vojnih dolgov napram Ameriki. — Poljske policijske oblasti so v stanislavskem okraju aretirale skoro 100 komunistične demonstrante. — Poročila iz Rusije javljajo o velikih tamkajšnjih poplavalih. Volga je prestopila bregove in poplavlila številna mesta in razne železniške proge. — V Ljubljani je umrl podpolkovnik Jernej Andrejka-Livnogradski, ki je spisal knjigo „Slovenski fantje v Bosni in Hercegovini“. — 8 vrst ponarejenih novcev po 1 šiling kroži že v prometu na Dunaju in po deželi. Dobro so posrečena zlitja iz cina, cinka, antimona in svinca. — Koroška je štela 1. maja 2654 podpiranih brezposelnih, za 370 manj kot

prejšnji teden. — Največji hleb kruga so nedavno spekli v Mineapolisu, kjer se sploh največ žita na svetu zmelje. Hleb je imel 18 metrov premera ter je bil spečen iz 200 kg moke. — Neki Kimbal v Los Angelos si je naročil rakev, opremljeno z radioaparatom. Kimbal je namreč prepričan, da duša po smrti človeka do sodnega dne ostane blizu trupla in da bo tako od duše po radiju zvedel, kaj se godi po svetu. — Na Poljskem so socialdemokrati izstopili iz vlade. Zato je podal Skrzynski ostavko celokupnega kabineta. — „Freie Stimmen“ pišejo, da ima globaška slovenska požarna bramba „srbsko komando“ in da je dobila iz Jugoslavije 5 milijonov kron. — Zila je zopet poplavlila dolino in podrla vse regulacijske naprave. — 4. maja popoldne je napravila toča v okolici Vovber veliko škode.

Zavarovanje proti dežju. V Kopenhagenu je bila nedavno tega ustanovljena zavarovalnica, ki krije škodo, povzročeno vsled deževnih nedelj in praznikov, zlasti ob večjih prireditvah. Mlada zavarovalnica ima vedno več prometa. Gostilničarji, športna društva in dr. sedaj niso več tako v skrbeh kakšno vreme bo to ali ono nedeljo ali praznik, saj jim bo morebitno škodo, ki bi jo sicer utrpeli v slučaju slabega vremena, povrnila zavarovalnica.

Cene v evropskih velemestjih. Če primerjamo cene raznih evropskih velemestnih tržišč med sabo, pridemo do zaključka, da je življenje najdražje v sovjetski prestolici Moskvi. Odrasla oseba mora dnevno izdati v dolarjih: v Milanu 1,40, v Parizu 1,42, v Bruslju 1,45, na Dunaju 1,47, v Berlinu 1,50, v Rimu 1,55, v Londonu 1,69, v Madridu 1,73, v Stokholmu 1,89, v Moskvi 2 dolarja. Toda cene so se v zadnjem času v Moskvi zopet dvignile, tako da tudi ta podatek več ne odgovarja točni resnici, ampak le v tem, da je Moskva najdražje mesto v Evropi.

Zahvala.

Ob priliki smrti moje drage mamice

Marije Jernej

pd. Podgornice

se zahvaljujem vsem sorodnikom in znancem za mnogoštevilno udeležbo pri pogrebu, kakor č. g. domačemu župniku za poslovilne besede na grobu.

Obenem se tem potom prav toplo zahvaljujem vsem sosedom in drugim dobrotnikom, ki so pokojnici v njeni dolgi težki bolezni stregli in ji prinašali živila.

V Št. Vidu v Podjuni v maju 1926.

Janez Jernej.

VABILO

na igri

Trije tički

in

Moč uniforme

katere uprizori Bralno društvo v Škocijanu

v nedeljo dne 30. maja
ob 3. uri popoldne
pri Rušu v Samožni vasi.

Kdor se hoče iz srca nasmejati za celo leto, naj pride. Zabava bo imenitna. Pridite, ne bo Vam žal!

K obilni udeležbi vabi ODBOR.

Hranilnica in posojilnica v Šmihelu pri Pliberku

ima svoj

63

redni občni zbor

v nedeljo dne 30. majnika 1926
ob 3. uri popoldne.

DNEVNI RED:

1. Poročilo načelstva.
2. Odčitavanje računskega zaključka za l. 1925.
3. Prememba pravil oziroma valoriziranje deležev.
4. Slučajnosti.

OPOMPA: Ako ob določenih uri ni zastopanih določeno število deležev, vrši se občni zbor 1 uro pozneje.

K obilni udeležbi vabi
NAČELSTVO.

Vabilo.

Izobraževalno društvo „Kot“
v Št. Jakobu v Rožu uprizori

dne 6., 13. in 20. junija t. l.
narodno igro

Miklova Zala

Sodeluje tamburaški zbor.

Začetek ob 3. uri popoldne.

Šolarjem brez spremstva vstop ni dovoljen.

Vse prisrčno vabi ODBOR.

VABILO

na krasno igro

Dekle z biseri

ki jo uprizori Izobraževalno
društvo za Št. Janž in okolico

dne 6. junija ob 3. uri popoldne
pri Tišlarju v Št. Janžu.

Vsi prisrčno vabljeni!

ODBOR.

Vabilo

na

občni zbor

Naturalne zavarovalnice proti ognju za belsko občino, ki se vrši na binkoštni pondeljek, dne 24. maja t. l. ob 10. uri dopoldne v pisarniških prostorih belske občine v Železni Kapli s sledečim sporedom:

1. Poročilo odbora.
2. Pregled računov.
3. Volitev odbora.
4. Slučajnosti.

K obilni udeležbi vabi ODBOR.

V župnišče brez gospodarstva se sprejme kuharica.
Kje, pove upravništvo lista.

51